

Συστάσεις Πολιτικής για την Προώθηση της Συμπερίληψης των Παιδιών με Μεταναστευτική Βιογραφία στην Εκπαίδευση

Έλενα Ξενή, Λέκτορας, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας
Ιωάννα Ξενοφώντος, Διδακτορική Φοιτήτρια, Πανεπιστήμιο Πόρτο
Παναγιώτα Κοκόλιου, Ερευνήτρια, Κέντρο Μέριμνας Οικογένειας και Παιδιού
Παναγιώτης Κοσμά, Λέκτορας, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας

1. Εισαγωγή

Στην παρούσα σύντομη ανακοίνωση παρουσιάζονται οι συστάσεις πολιτικής για την προώθηση της συμπερίληψης των παιδιών με μεταναστευτική βιογραφία στην εκπαίδευση, όπως συντάχθηκαν στο πλαίσιο του έργου «FEINAMC – Διάδοση και κλιμάκωση καλών πρακτικών για την προώθηση της εκπαιδευτικής συμπερίληψης των νεοαφιχθέντων παιδιών μεταναστών» (Αριθμός έργου: 621545-EPP-1-2020-1-ES-EPPKA3-IP1-SOC-IN). Οι συστάσεις πολιτικής που παρουσιάζονται είναι το αποτέλεσμα των εμπειριών και των γνώσεων που προκύπτουν από την ανάπτυξη και την υλοποίηση του έργου, καθώς και από τον διάλογο και την ανταλλαγή απόψεων και καλών πρακτικών με διάφορους φορείς που εμπλέκονται στην συμπερίληψη των παιδιών με μεταναστευτική βιογραφία στο εκπαιδευτικό συγκείμενο, στις πέντε χώρες όπου υλοποιήθηκε το έργο: την Ισπανία, την Αυστρία, την Κύπρο, την Ελλάδα και την Ιταλία.

2. Υπόβαθρο

Οι συστάσεις πολιτικής για την προώθηση της συμπερίληψης των παιδιών με μεταναστευτική βιογραφία έχουν συνταχθεί στο πλαίσιο του έργου «FEINAMC – Διάδοση και κλιμάκωση καλών πρακτικών για την προώθηση της εκπαιδευτικής συμπερίληψης των νεοαφιχθέντων παιδιών μεταναστών» (Αριθμός έργου 621545-EPP-1-2020-1-ES-EPPKA3-IP1-SOC-IN) και είναι το αποτέλεσμα των εμπειριών, των γνώσεων, του διαλόγου και της ανταλλαγής απόψεων και καλών πρακτικών μεταξύ διάφορων φορέων που είχαν ενεργό εμπλοκή στην ανάπτυξη και υλοποίηση του έργου στις πέντε χώρες όπου διεξήχθη το έργο: Ισπανία, Αυστρία, Κύπρος, Ελλάδα και Ιταλία.

Στόχος του έργου ήταν η αναπαραγωγή και η διάδοση καλών πρακτικών για την προώθηση της συμπερίληψης των παιδιών με μεταναστευτική βιογραφία στην εκπαίδευση. Πιο συγκεκριμένα, προτάθηκε και **υλοποιήθηκε ένα πρόγραμμα καθοδήγησης από συνομηλίκους και ένα εργαλείο αξιολόγησης της προηγούμενης γνώσης** για την ομάδα στόχου των παιδιών με μεταναστευτική βιογραφία. Το έργο και οι προτεινόμενες καλές πρακτικές έτυχαν εφαρμογών σε σχολεία των πέντε χωρών τα οποία συνεργάστηκαν με την κοινοπραξία του έργου.

Καθόλη τη διάρκεια του έργου και της υλοποίησης, η συμβολή και οι προτάσεις τόσο των εκπαιδευτικών όσο και των μαθητών χρησίμευσαν για τον εμπλουτισμό και την πλαισίωση των πρακτικών από κάθε χώρα, καθώς και για την ανάδειξη των προκλήσεων που παραμένουν για να εξασφαλιστεί η εκπαιδευτική συμπερίληψη των παιδιών αυτής

της ομάδας-στόχου. Επιπλέον, πραγματοποιήθηκαν συναντήσεις στις πέντε χώρες με τις εκπαιδευτικές αρχές και τα ιδρύματα που είναι υπεύθυνα για τη διασφάλιση της εκπαιδευτικής συμπερίληψης των παιδιών με μεταναστευτική βιογραφία. Οι συναντήσεις, εκτός από την παρουσίαση των καλών πρακτικών, του προγράμματος καθοδήγησης και του εργαλείου αξιολόγησης προηγούμενης γνώσης, αποτέλεσαν την ευκαιρία να καλλιεργηθούν χώροι ανταλλαγής και διαλόγου σχετικά με την πρόοδο και τις προκλήσεις που εξακολουθούν να υπάρχουν σε κάθε πλαίσιο, ώστε να διασφαλιστεί η συμπερίληψη των παιδιών με μεταναστευτική βιογραφία στην εκπαίδευση και το ποιοτικότερο πλαίσιο.

Παρά τις προόδους σε ευρωπαϊκό επίπεδο και στις χώρες όπου υλοποιήθηκε το έργο, παραμένουν σημαντικές προκλήσεις σε διάφορα επίπεδα και απαιτείται προβληματισμός και συστηματική ανταλλαγή καλών πρακτικών για να συνεχιστεί η πρόοδος προς την εκπαιδευτική συμπερίληψη. Οι μετανάστες από τρίτες χώρες αντιπροσωπεύουν το 5,3% του πληθυσμού των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Σύμφωνα με τα στοιχεία της EUROSTAT από το 2021, το ποσοστό αυτό που αυξάνεται κάθε χρόνο. Σύμφωνα με τα στοιχεία που συγκεντρώνονται στο σχέδιο δράσης για τη συμπερίληψη 2021-2027, οι γονείς του 10% των νέων ηλικίας 15 έως 34 ετών που έχουν γεννηθεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση είναι αλλοδαπής καταγωγής. Οι πόλεμοι, οι συγκρούσεις, η αναζήτηση καλύτερων συνθηκών διαβίωσης, η αναζήτηση εργασίας και, τώρα, η δημογραφική μετάβαση και η παγκόσμια κλιματική αλλαγή, αποτελούν παράγοντες ώθησης και έλξης που επηρεάζουν τη μετανάστευση. Επί του παρόντος αντιμετωπίζουμε μια μεταβαλλόμενη πραγματικότητα που δημιουργεί συνεχείς προκλήσεις και απαιτεί από τις κυβερνήσεις ικανότητα ταχείας αντίδρασης για να διασφαλιστεί η πρόσβαση στα ανθρώπινα δικαιώματα όλων των ανθρώπων καθώς και ο σεβασμός τους. Από το ξέσπασμα του πολέμου στην Ουκρανία, το 2022, περισσότεροι από τέσσερα εκατομμύρια άνθρωποι έχουν υποβάλει αίτηση για προστατευτικά μέτρα και άσυλο στην Ευρώπη. Τα μέτρα αυτά θα πρέπει επίσης να διασφαλίζουν ότι τα παιδιά από την Ουκρανία έχουν πρόσβαση στην εκπαίδευση και, ως εκ τούτου, συμπεριλαμβάνονται στις χώρες στις οποίες φθάνουν. Επιπλέον, έχουν αναφερθεί περιπτώσεις διακρίσεων στα σύνορα της Ουκρανίας σε βάρος μη Ουκρανών πολιτών, οι οποίοι επίσης διαφεύγουν από τον πόλεμο και αναζητούν προστασία στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Οι πολιτικές αντιμετώπισης του μεταναστευτικού φαινομένου πρέπει επίσης να λαμβάνουν υπόψη ότι η συμπερίληψη καλύπτει διάφορους αλληλένδετους τομείς: οικονομικές και κοινωνικές πολιτικές, πολιτικές υγείας, εκπαίδευση, νεολαία, πολιτισμός και αθλητισμός, όπως τονίζεται στο έγγραφο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με τη συμπερίληψη των νέων προσφύγων και μεταναστών μέσω της εκπαίδευσης. Όπως τονίζουν τόσο το Σχέδιο Δράσης για τη Συμπερίληψη και την Κοινωνική Ένταξη 2021-2027 όσο και το Θεματικό Δελτίο: Συμπερίληψη των νεαρών προσφύγων και μεταναστών μέσω της εκπαίδευσης, η συμπερίληψη στο εκπαιδευτικό σύστημα αποτελεί βασικό παράγοντα για να εξασφαλιστεί η συμπερίληψη και η συμμετοχή των παιδιών και των νέων στην κοινωνία της άφιξης και για να αποτελέσει το σχολείο έναν προνομιακό χώρο ο οποίος θα προωθήσει τη συμπερίληψη τόσο των παιδιών όσο και των οικογενειών τους.

Η έκθεση Ευρυδίκη 2019 επαληθεύει ότι όταν η διαδικασία της συμπερίληψης στο εκπαιδευτικό σύστημα πραγματοποιείται σωστά, τότε προωθεί την ολοκληρωμένη

ακαδημαϊκή και κοινωνική ανάπτυξη των μαθητών. Ωστόσο, όπως αποτυπώνεται στην έκθεση αυτή, οι μαθητές με μεταναστευτικό υπόβαθρο έρχονται αντιμέτωποι με μια σειρά από προκλήσεις που μπορεί να επηρεάσουν τη μάθηση και την ανάπτυξή τους, υπογραμμίζοντας ζητήματα που σχετίζονται:

- 1) με την πραγματική διαδικασία μετανάστευσης
- 2) με το κοινωνικοοικονομικό και πολιτικό πλαίσιο
- 3) με τη συμμετοχή των μαθητών στην εκπαίδευση. Πράγματι, το μέσο ποσοστό των νέων με μεταναστευτικό υπόβαθρο που εγκαταλείπουν το σχολείο είναι 26%, σε αντίθεση με το 8,4% των εθνικών μαθητών.

2. Συστάσεις πολιτικής για την προώθηση της συμπερίληψης των παιδιών με μεταναστευτική βιογραφία στην εκπαίδευση

Από την εμπειρία που αποκτήθηκε κατά την ανάπτυξη του έργου, σε διάλογο με τους βασικούς φορείς, τις εκπαιδευτικές αρχές, το διδακτικό προσωπικό και τους διευθυντές των σχολείων, καθώς και με τους μαθητές, διατυπώνονται οι ακόλουθες εννέα (9) συστάσεις για την αντιμετώπιση των βασικών πτυχών που μπορούν να ενισχύσουν και να προωθήσουν τη συμπερίληψη των παιδιών με μεταναστευτική βιογραφία στην εκπαίδευση:

1. Διατύπωση και ευθυγράμμιση του νομικού πλαισίου που ρυθμίζει την πρόσβαση στα βασικά δικαιώματα του μεταναστευτικού πληθυσμού. Για να διασφαλιστεί η πρόσβαση στην εκπαίδευση για τα παιδιά με μεταναστευτική βιογραφία, θα πρέπει να διασφαλίζονται και τα υπόλοιπα βασικά δικαιώματά τους και η απουσία αυτών των δικαιωμάτων θα εμπόδιζε την πρόσβασή τους στην εκπαίδευση υπό ίσους όρους.

2. Ενίσχυση της συνεργασίας και της άρθρωσης μεταξύ των διαφόρων φορέων που παρέχουν υπηρεσίες ή διαθέτουν προγράμματα υποστήριξης και καθοδήγησης για τον μεταναστευτικό πληθυσμό. Αυτό απαιτεί μια σφαιρική θεώρηση, δεδομένου ότι πολλοί παράγοντες επηρεάζουν την εκπαιδευτική συμπερίληψη των παιδιών με μεταναστευτική βιογραφία. Για παράδειγμα, η κοινωνικοοικονομική κατάσταση των οικογενειών αποτελεί βασικό παράγοντα, αλλά η απάντηση δεν μπορεί να προέρχεται από τα εκπαιδευτικά κέντρα.

3. Ανάπτυξη εκστρατειών ευαισθητοποίησης για την καταγγελία του δομικού ρατσισμού που έχει τις ρίζες του στις κοινωνίες μας και για να δοθεί ορατότητα στον εμπλουτισμό που επιφέρει ο μεταναστευτικός πληθυσμός σε διάφορα επίπεδα της κοινωνίας

4. Εξασφάλιση επαρκών ανθρωπίνων και οικονομικών πόρων προκειμένου να διασφαλίσουμε τη μεσοπρόθεσμη βιωσιμότητα των προγραμμάτων και των στρατηγικών που προωθούν την εκπαιδευτική συμπερίληψη των παιδιών μεταναστών στα εκπαιδευτικά κέντρα.

5. Ενθάρρυνση της συμμετοχής και τη δέσμευσης των ομάδων διοίκησης, ώστε να μπορούν να διασφαλίσουν την εφαρμογή και τη βιωσιμότητα των πρωτοβουλιών και των στρατηγικών που προωθούν τη συμπερίληψη των παιδιών μεταναστών στα σχολεία. Ενθάρρυνση ακόμη της δέσμευσης των εκπαιδευτικών και παροχή σε αυτούς επαρκών ανθρωπίνων και υλικών πόρων για τη δημιουργία, τον συντονισμό και την παρακολούθηση των δραστηριοτήτων.

6. Εμπλοκή ολόκληρου του σχολείου στη διαδικασία υποδοχής στα σχολεία, καθώς είναι ζωτικής σημασίας για τη συμπερίληψη και τη συμμετοχή αυτών των μαθητών και της οικογένειάς τους στο σχολείο.

7. Παροχή καταλλήλων εργαλείων αξιολόγησης της προγενέστερης μάθησης, λαμβάνοντας υπόψη τις ακόλουθες συστάσεις:

- Διερεύνηση της δυνατότητας διεξαγωγής μιας αρχικής αξιολόγησης της προγενέστερης μάθησης από την ομαδική και όχι την ατομική μεθοδολογία, με τη συμμετοχή και την ανταλλαγή τάξεων, δίνοντας έμφαση, όχι μόνο στη γνωστική μάθηση, αλλά έχοντας, επίσης, επίγνωση και προωθώντας τις δεξιότητες των παιδιών. Στο γενικότερο πεδίο εφαρμογής της, η καινοτομία αυτή θα μπορούσε να ενδυναμώσει τα παιδιά.
- Εστίαση της αρχικής αξιολόγησης των παιδιών στις κοινωνικό-συναισθηματικές πτυχές, πέρα από το ακαδημαϊκό πρόγραμμα.
- Συμπερίληψη της μητρικής γλώσσας των νεοαφιχθέντων μαθητών και σεβασμός των πολιτισμικών διαφορών.
- Ενσωμάτωση πτυχών, όπως οι εικόνες (και γενικά οι νέες τεχνολογίες), στο μαθησιακό υλικό και στις αξιολογήσεις που θα ευνοήσουν τη συμπερίληψη των νεοαφιχθέντων παιδιών.

8. Ενσωμάτωση μεθοδολογιών όπως η καθοδήγηση από συνομηλίκους ως ραχοκοκαλιά βοήθειας και υποστήριξης μεταξύ των συνομηλίκων, η οποία επηρεάζει επίσης την αυτοεκτίμηση και την αυτοαντίληψη των παιδιών και έχει θετικό αντίκτυπο στη μάθησή τους.

9. Ενίσχυση της συνεχούς κατάρτισης των υφιστάμενων και των νέων εκπαιδευτικών, ώστε να είναι εφοδιασμένοι με τα απαραίτητα εργαλεία και τις ικανότητες. Επιπλέον, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στις αντιρατσιστικές και διαπολιτισμικές προσεγγίσεις.

Οι εν λόγω συστάσεις πολιτικής απευθύνονται κυρίως στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Ωστόσο, η συνεργασία και η

δέσμευση άλλων βασικών παραγόντων του εκπαιδευτικού συστήματος από κάθε χώρα είναι επίσης ζωτικής σημασίας για την επίτευξη αυτού του στόχου.

1. Επίλογος

Στην παρούσα σύντομη ανακοίνωση παρουσιάζονται οι συστάσεις πολιτικής για την προώθηση της συμπερίληψης των παιδιών με μεταναστευτική βιογραφία στην εκπαίδευση, όπως συντάχθηκαν στο πλαίσιο του έργου «FEINAMC – Διάδοση και κλιμάκωση καλών πρακτικών για την προώθηση της εκπαιδευτικής συμπερίληψης των νεοαφιχθέντων παιδιών μεταναστών» (Αριθμός έργου: 621545-EPP-1-2020-1-ES-EPPKA3-IP1-SOC-IN). Οι εν λόγω συστάσεις πολιτικής είναι το αποτέλεσμα των εμπειριών και των γνώσεων που προκύπτουν από την ανάπτυξη και την υλοποίηση του έργου, καθώς και από τον διάλογο και την ανταλλαγή απόψεων και καλών πρακτικών με διάφορους φορείς που εμπλέκονται στην συμπερίληψη των παιδιών με μεταναστευτική βιογραφία στο εκπαιδευτικό συγκείμενο, στις πέντε χώρες όπου υλοποιήθηκε το έργο: την Ισπανία, την Αυστρία, την Κύπρο, την Ελλάδα και την Ιταλία.

Οι εννέα (9) συστάσεις πολιτικής απευθύνονται κυρίως στους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο. Ωστόσο, η συνεργασία και η δέσμευση άλλων βασικών παραγόντων του εκπαιδευτικού συστήματος από κάθε χώρα είναι επίσης ζωτικής σημασίας για την επίτευξη αυτού του στόχου της συμπερίληψης των παιδιών με μεταναστευτική βιογραφία στην εκπαίδευση.

@ www.feinamc.eu

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. [Project number: 621545-EPP-1-2020-1-ES-EPPKA3-IP1-SOC-IN]